

GÖKBİLİMCİLERİN YAZGISI

Dr.Rennan Pekünlü'yü çok kızdıran olay, Üniversite'den uzaklaştırılmış astronomi uzmanı olduğunu öğrenen bir gazetecinin, «Yıldız Falı» köşesini düzenlemesi için yaptığı öneriydi. Uzay çağını yaşayan bir dünyada, gökbilimcilerin Türkiye'deki önemi, bu tek tümcelik öykünün boyutlarını aşmıyordu.

Pekünlü'den söz ederken, Ege Üniversitesi Fen Fakültesi'nin Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü'nü kuran, eski dekan Prof. Dr. Abdullah Kızılırmak'ı anımsamadan yapamıyorum. Adını çok duyduğum Kızılırmak ile Üniversite'den istemsiz ayrılışından sonra açtığı kilim dükkanında tanıştık. Yıllarca gökyüzünü incelemekten yorulan gözlerini, Anadolu insanının yarattığı renk ve biçim zenginliklerine dalarak dinlendiriyordu. Çok sevdiği kilimlerinin arasında bile olsa, Kızılırmak gibi bir bilim adamı, koridordan bozma dört metre karelik dükkanın cam duvarları içinde sıkışıp kalamazdı. Türk Dil Kurumu üyesiydi. Pek ender gelen alıcılarından, onu hiç yalnız bırakmayan dostlarından arda kalan zamanında, «Gökbilimi Sözlüğü»nü tamamlamaya çalışıyordu.

Ne demişti Padua Üniversitesi'nin Denetçisi: «Talihsizliğiniz, seçtiğiniz bilim dalı bay Galilei... Ayak kaydırmanın zaten yasa olduğu bir yerde, yeni bir düşme yasası ne işe yarar.»

Galilei'nin talihi, Abdullah Hoca'dan sonra, öğrencileri Dr. Rennan Pekünlü ve Dr. Ali Yener Ertan'ı, 1982 yılı Kasım ayında yakaladı. Yardımcı doçentliğe atanmalarını bekleyen iki genç bilimadamı, bir anda kendilerini Üniversite'nin dışında buldular. Küçük dünyamızın sorunlarını bile çözemeyen insanoğlunun gökyüzünde ne işi var. Yüzyıllar boyunca bu eleştiriye katlanmak zorunda kalan gökbilimciler, şimdi altın çağlarını yaşıyorlar.

Oysa, çoğumuzun uzay bilgisi, TV'deki kurgu filmlerin belleğimizde bıraktığı gerçek dışı serpintilerden öteye gitmiyor. Teknibilimsel evrim, uzayın giz yumaklarını çözdükçe, insanlığa kazandırılan yeni olanaklar, yeterince gelişmemiş ülkelerin kamuoyunda belirgin bir umutsuzluk yaratıyor. «Biz ne yaparsak yapalım, bu görkemli evreye ulaşamayız» diyenler hızla çoğalıyor. İnsanların bir bölümü kendi üretkenliğine tutsak düşüyor.

Rennan Pekünlü, bilimsel doğrularla bağdaşmayan bu karamsarlığı dağıtmak istiyordu. İş başından sıkı tutmuş, en karmaşık konulara ulaşma yollarını aramıştı. 1973 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nca doktorasını yapmak üzere gönderildiği İngiltere'nin Leicester Üniversitesi'nde özlediği çalışma ortamını buldu. Burada, Amerika Birleşik Devletleri'nin en önemli uzay uçuş ve araştırma merkezi olan Goddard Space Flight Center ile Colorado Üniversitesi'nin 1967-1974 yılları arasında elde ettikleri bulguları değerlendire-

rek, Jüpiter gezegeninin radyo gözlemleri ile gezegenler arası manyetik ilişkileri inceledi. Günümüz insanının en büyük sorunu gelecekte daha bir yoğunlaşması beklenen enerji (enerji) yetersizliğidir. Bu gereksinim, uzay yolculuklarında daha büyük boyutlara ulaşmaktadır. Yeryüzünde ve uzayda yararlanılabilecek en ucuz ve bol yakıt, protondur. Jüpiter gezegeninin bir önemi de, uzay araçlarının yakıt gereksinimini karşılayacak bir proton deposu olmasıdır. Jüpiter'in proton yataklarından henüz yararlanılmamaktadır. Pekünlü, Leicester Üniversitesi'nce bastırılıp yayınlanan «Sector Boundary Passages And Jupiter's Decametric Radiation» adlı özgün çalışmasında, nesnenin dördüncü durumu olan plazmanın, manyetik alan içinde ve Jüpiter çevresi koşullarındaki devinimini inceledi. Günümüzün gelişmiş laboratuvarlarında, bilimadamları, Jüpiter koşullarını oluşturarak, synchrotron, betatron gibi hızlandırıcılarla, insanlığın enerji sorununu çözmeye çalışıyorlar.

Uzaydaki yüksek erkeli parçaların, uzay aracının koruyucu yüzeyinde yaratacağı etkilerin ölçülmesi gerekiyordu. Bu konuya da kuramsal açıdan yaklaşan Pekünlü'nün incelemesi, Jüpiter yörüngesine gönderilecek uzay araçlarının güvenliği açısından önem taşıyordu.

Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Dekanlığı'na görevlendirilen Doç. Dr. Necdet Güdür, 22 Ekim 1982 günlü raporunda, Pekünlü'nün bilimsel yaşamını değerlendirdi. Rapor, şu tümecelerle sonuçlanıyordu:

«Yaptığı çalışmalar gerçekten övgüye değer olup bu konularda eksikliğini duyduğumuz bir eleman açığını başarıyla doldurmaktadır. İlgili yönetmelik uyarınca Dr. Rennan Pekünlü'nün Yardımcı Doçentlik kadrosuna atanmasının uygun olacağını öneririm.»

Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü Başkanı Prof. Dr. Sezai Hazer'in 10 Kasım 1982 günlü raporu aşağıya aldığımız önerilerle noktalanıyordu:

«Dr. E. Rennan Pekünlü, Radyo Astronomi konusunda kendini yetiştirmiş, ayrıca çift yıldız gözlemlerine yönelmiştir. 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun 4. maddesinde belirtilen niteliklere sahip olduğu kanaatindeyim.

Geçmiş yıllarda kendisine verilen öğretim ve gözlem görevlerini başarı ile yürütmüştür.

Amirlerine saygılı, iş çevresi ve çalışma arkadaşları ile uyum içerisinde.

Bölümümüzde yapılan Astronomi ve Uzay Bilimleri lisans öğretiminde; bir ders, laboratuvar niteliğinde iki uygulama ve seminer yürütme ile görevlendirilmesi planlanmıştır. Ayrıca Rasathanede sürdürülen 'Örten çift yıldızların ışık ölçümü' gözlem programına katılacaktır. Bölümün öğretim yükü bakımından kendisine ihtiyaç vardır.

Bu nedenlerle, Dr. E. Rennan Pekünlü'nün ilgili yönetmeliğe göre iki yıl süre için «Yardımcı Doçent» olarak atanmasını önermekteyim.»

İstanbul Üniversitesi Astronomi Profesörü Dr. Fatma Yılmaz da olumlu rapor verince, atama işleminin bilimsel koşulları gerçekleşmiş bulunuyordu. Ancak sonuç, beklendiği gibi olmadı. Fen Fakültesi Dekanlığı'nın 10 Kasım 1982 günlü yazısı ile sözleşmesinin yenilenmediği Pekünlü'ye bildirildi. Hangi nedenle görevine son verildiği açıklanmamıştı. Yönetmelik işleminin içerisinde bulamadığı gerekçeleri kendi yaşamında aradı. Pekünlü, yasa dışı örgüt üyesi olmakla suçlanıyordu. Bir süre gözaltına alındıktan sonra, TCK'nın

141. maddesine aykırılık sayı ile dava açılmıştı. Bu sırada yeniden atanması gündeme geldiğinden, Ege Üniversitesi Rektörlüğü sanık konumunda oluşunu sakıncalı görerek, dava sonucunu beklemeden ilişkisine son vermiş olabilirdi.

1983 yılı davalarla ve iş aramakla geçti. Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde 25 Nisan 1983 günü sonuçlanan davada, Rennan Pekünlü'nün aklanmasına oybirliği ile karar verildi. Askeri Yargıtay'dan geçerek kesinleşen bu kararın gerekçesinde «...asıl olan sanığın suçsuzluğunu değil, iddia makamının iddiasını ispatlamasıdır. Fakat iddia makamı bu iddiasını kesin ve somut delillerle ispatlayamamıştır.» deniliyordu.

Bilimadamlarının üretkenliği, başını sokacak gecekondu bulamazken, koskoca gökdelenler kuran yapı işçilerine benziyor. Doğanın uçsuz bucaksız derinliklerine uzanan bu insanlar, kendi küçük dünyalarında birer yabancı gibi yaşıyorlar. Bilimselliği özümledikçe, kişisel kazanım arayışlarından soyutlanıyorlar. Üniversite yıllarında iş çevreleriyle bağlantılara girmeyenler, günün birinde dışlandıkları zaman, sudan çıkmış balığa dönüyorlar. İşsiz, ekmeksiz, konutsuz kalıyorlar.

Üniversite'ye dönmeyi düşleyenler, istemsizce iş aradılar. Bu durum çok uzun sürmedi. Sonuçta herkes bir yer edindi. Kuyumculuk, tavukçuluk, mobilyacılık, pazarlamacılık ve hatta bankerlik yapanlar var. Tıkabasa dolu otobüsün direngen yolcularını yerleştirmek için, sürücünün frene dokunması gibi bir şey bu. Özenle yetiştirildikleri, yıllarca emek verdikleri bilim dallarında çalışabilenler çok az. Araştırmacılar ve ülkenin üretim teknolojisinin henüz ulaşamadığı özgün konularda uzmanlaşanlar ise gereksiz birer ayrıntı gibi ortada kaldılar.

Rennan Pekünlü, gazetelere bilgisayar programcısı aradığını duyuran ikisi yabancı, beş kuruluşa başvurduysa da, hiçbirinden olumlu yanıt alamadı. Çevirmen ve sekreter gereksinimi bulunan İzmir'deki uluslararası iki örgütte görev alabilme girişimleri başarısızlıkla sonuçlandı. İngilizce öğrenim yapan özel bir lisenin açık bulunan matematik öğretmenliğini üstlenme önerisi yanıtızsız kaldı. Önüne gelen kapıyı çalıp iş istemiyordu. Yayınladıkları duyurularla niteliklerine uygun düşen personel arayanlara gidiyordu. Ön görüşme aşamasında ilgiyle karşılanıyordu. Ardından başvuru belgeleri dolduruluyor, özgeçmiş anlatılıyordu. Bir süre sonra da, işlemler, bıçakla kesilir gibi, olduğu yerde duruyordu.

«Tercüman-rehber» olmayı denedi. Bu amaçla, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı İzmir Bölge Müdürlüğü'nün Ağustos ayında açtığı, İngilizce dil sınavına katıldı. Ön eleme niteliğindeki bu aşamada başarılı olabilseydi, ardından gelecek öteki sınavlara girecekti. Ne var ki, İngilizce'de «başarısız» bulunduğundan, daha ileriye gidemedi. Bu sırada, İzmir'in en eski kültür derneklerinden birindeki İngilizce Öğretmenliğini sürdürüyor, video kasetleri pazarlayan bir başka kuruluşun getirttiği İngilizce filmlerdeki konuşmaları dilimize uyarlıyordu.

Abdullah Hoca, özenle topladığı kilimlerini pazarlamaya zaman bulamadı. Masanın üzerinde bir çağrı gibi bekleyen «Gökbilimi Sözlüğü» nü bitiremedi. Artık yolun sonuna gelmişti. Haftada bir gidebileceği dükkanında, arkadaşlarıyla vedalaşıyordu. Birkaç ay süren kuşkulu bekleyişten sonra, çok sevdiği öğrencilerinin Üniversite'ye dönüşlerini bile göremeden göçüp gitti. 4 Aralık günü, Bornova, yağmurlu ve soğuktu. Hoca sanki bir çiçek bahçesinde dolaşıyordu. Çiçekler, dostlarıydı, öğrencileriydi. Bilim ve onur savaşı Abdullâh Kızıllırmak, daha uzun yıllar sevgiyle anılacaktır.

1983 yılı umutlu bir sonuçla noktalandı. Yargı organı, 22 Aralık günlü kararı ile hukuka aykırı bulduğu, Rennan Pekünlü'nün Üniversite'den uzaklaştırılma işlemini iptal etti. 1984 yılının 17 Şubat'ında yeniden göreve başladı. Bölümdeki konumu henüz açıklık kazanmamış, yarıda kesilen Yardımcı Doçent'liğe atanma işlemi tamamlanmamıştı. Bu sırada Dekanlığın 5 Mart günlü yazısı ile 1402 sayılı yasanın 2. maddesi uyarınca görevden alındığı Pekünlü'ye bildirildi.

Bölüm arkadaşı Dr. Ali Yener Ertan da yargı kararı ile Üniversite'ye döndü. Ancak birkaç gün sonra kendi istemi ile ayrıldı. Şimdi, Pekünlü ve Ertan, birlikte bilgisayarla kurdukları eğitim biriminde çalışmalarını sürdürüyorlar.

Ve Vatikan, ölümünden 342 yıl sonra, Galilei'yi akladığını, 1984 yılında dünya kamuoyuna açıkladı...

“YÖK ÇIKMAZI”

Güney Dinç

Bilim ve Sanat Kitapları 1986